

7. O zajiściu w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S. 4–5.
8. Po krwawem zajiściu w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 249. – 28 maja. – S. 1.
9. Krwawe zajiście w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S. 1.
10. Krwawe zajiścia w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 247. – 27 maja. – S. 3.
11. Po krwawem zajiściu w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 249. – 28 maja. – S. 1.
12. Listy z kraju. Tarnopol w lipcu // Słowo Polskie. – 1908. – № 328. – 16 lipca. – S. 1.
13. Kozowa ad Brzeżany // Słowo Polskie. – 1908. – № 341. – 23 lipca. – S. 7.
14. Tarnopol (Kor.wł:) Krwawy napad na strażnika rewiru rybackiego // Słowo Polskie. – 1908. – № 394. – 23 sierpnia. – S. 7.
15. Niezdrowe stosunki // Słowo Polskie. – 1908. – № 389. – 23 sierpnia. – S. 1.
16. Krwawe zajiście w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 248. – 27 maja. – S. 1.
17. Rada Państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S. 2.
18. Z Izby posłów // Gazeta lwowska. – 1908. – № 144. – 25 czerwca. – S. 1.
19. Rada państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S. 1.
20. Z Izby posłów // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.1–3.
21. Rada państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S. 6.
22. Rada Państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S. 2.
23. Kronika prowincjonalna // Gazeta lwowska. – 1908. – № 229. – 7 października. – S. 4.
24. Wyrok w sprawie rozruchów w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 231. – 9 października. – S. 6.

**Проців Олег Романович – кандидат наук з державного управління, головний спеціаліст Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства.*

Стаття надійшла до редакції 19.05.2017р.

УДК 327(477+479.24)

Дмитро Ткач *

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТАНОВИЩА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ В УГОРЩИНІ

У статті аналізується становище української національної меншини в Угорщині, забезпечення прав та свобод цієї спільноти, гарантування збереження рідної мови, культури, національних традицій. Стверджується, що в українсько-угорських стосунках створені всі політично-правові умови для того, щоб національні меншини обох країн відчували себе захищеними та, з одного боку, мали тісні стосунки з материнською нацією, а з іншого – мали в країні проживання всі можливості для розвитку культурних, освітянських та національних потреб нацменшин. Наводяться конкретні дані про забезпечення права української національної меншини в Угорщині.

Ключові слова: Україна, Угорщина, українська національна меншина в Угорщині, забезпечення прав.

Ткач Д.И. Политико-правовой аспект положения украинского национального меньшинства в Венгрии.

В статье анализируется политико-правовой аспект положения украинского национального меньшинства в Венгрии, обеспечения прав и свобод этого сообщества, гарантирования сохранения родного языка, культуры, национальных традиций. Утверждается, что в украинско-венгерских отношениях созданы все политически-правовые условия для того, чтобы национальные меньшинства обеих стран чувствовали себя защищенными и, с одной стороны, имели тесные отношения с материнской нацией,

а с другой – имели в стране проживания все возможности для развития культурных, образовательных и национальных потребностей нацменьшинств. Приводятся конкретные данные об обеспечении права украинского национального меньшинства в Венгрии.

Ключевые слова: Украина, Венгрия, украинское национальное меньшинство в Венгрии, обеспечение прав.

Tkach D. I. Political and legal aspect of Ukrainian national minority in Hungary state.

The state and the social role of the Ukrainian national minority in Hungary is analyzed in the article. Provision of the community rights and freedoms, guarantee of preservation of native language, culture and national traditions are highlighted.

It is stated that within Ukrainian-Hungarian relations all political and legal conditions to make the national minorities of both countries feel themselves secure, maintain close relationships with the parent nation on one side and to provide all opportunities to develop cultural, educational and national needs of minorities in the country of residence on another side are created. The specific data on enforcement of rights of the Ukrainian national minority in Hungary are given.

Keywords: Ukraine, Hungary, the Ukrainian national minority living in Hungary, enforcement of rights.

Актуальність дослідження. Становлення української національної меншини в Угорщині має цікаву історію. Ще за часів СРСР було зроблено спробу згуртувати українців, які проживали в цій країні, у громадську організацію та створити їм умови для вивчення рідної мови, розвитку культури та національних традицій. Вже у ті роки Угорщина, яка стала на шлях побудови демократичного суспільства на принципах ринкової економіки, надала істотної допомоги у становленні української громади. Суттєву роль у цій справі відіграла підписана ще у травні 1991 р. Декларація про принципи співробітництва по забезпеченню прав національних меншин. Цей документ і нині є основою угорсько-українських відносин і політики щодо забезпечення прав національних меншин. Станом на сьогодні створена потужна правова база співробітництва в питаннях, що стосуються української національної меншини в Угорщині, основою якої є українсько-угорські міждержавні, міжурядові та міжвідомчі двосторонні документи. У свою чергу, в Угорщині наявна потужна законодавча база забезпечення прав і свобод національних та етнічних меншин. Угорська держава забезпечує права національних меншин, спираючись на відповідні статті Конституції УР, також ухвалено понад десять законів, які забезпечують права національних та етнічних меншин.

Мета статті. На підставі аналізу політико-правового забезпечення становища української національної меншини в Угорщині визначити головні елементи, притаманні угорській правовій базі, яка створює умови для збереження рідної мови, культури, національних традицій.

Аналіз нормативно-правової бази. Поряд із розглядом деяких публікацій українських фахівців, де аналізувалася українсько-угорська договірна база законодавчого забезпечення прав національних меншин, які проживають в обох країнах, предметом опрацювання стали угорські нормативно-правові акти, що гарантують ці права.

Виклад основного матеріалу. Головним принципом, якого дотримується керівництво Угорщини вже багато років у політиці щодо національних меншин, є створення зразкових умов для розвитку кожної національної спільноти. Таким чином це спонукає сусідні держави, в яких проживають угорські громади, діяти аналогічно.

Починаючи з 1990 року, всі уряди Угорщини у зовнішньополітичній діяльності визначали такі пріоритети: інтеграція до європейських та євроатлантичних структур, розвиток добрих відносин із сусідніми державами та захист прав національних меншин, що проживають за кордоном [1, с. 376].

Горбачовська перебудова, оксамитові революції кінця 80-х років в Центральній та Східній Європі, розпад СРСР спонукали угорців до пошуку у регіоні такої країни, на базі якої можна було б відпрацювати пілотний проект ставлення до угорської національної меншини, яке б відповідало найвищим європейським вимогам.

Такою країною виявилася Україна. По-перше, в УРСР у 1990 році вже були політичні сили, які прагнули до розпаду Радянського Союзу та розбудови незалежної держави. По-друге, така позиція вимагала забезпечення міжнародної підтримки та визнання. По-третє, велика кількість українців проживала та й проживає за кордоном країни і потребує відповідної уваги, а в окремих випадках – захисту з боку батьківщини. По-четверте, українські угорці проживають компактно, головним чином у Берегівському, Ужгородському та Мукачівському районах, що надавало можливість у перспективі створити автономний національний округ.

Завдяки зусиллям угорської та української дипломатії наприкінці травня – початку червня 1991 року в Будапешті, під час візиту голови Верховної Ради України Л. М. Кравчука, було підписано серед дев'яти українсько-угорських документів і Декларацію про принципи співробітництва по забезпеченню прав національних меншин. Цей документ досі є основою угорсько-українських відносин і політики щодо забезпечення прав національних меншин. Декларація на час її прийняття своїми основними засадами була значно прогресивнішою за Декларацію ООН про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1992 року, і випередила у часі провідні європейські документи у цій царині: Рамкову конвенцію про захист національних меншин Ради Європи (1995 р.) та Європейську хартію регіональних мов або мов меншин (1993 р.).

Декларація підтвердила намір обох країн виконувати усі норми й зобов'язання, що є в Статуті ООН, документах про права людини ООН, Гельсінському заключному та інших документах про безпеку і співробітництво в Європі. Цей документ гарантував національним меншинам обох країн широкі права. Особливо варто наголосити на пункті 5 Декларації, в якому і Україна, і Угорщина взяли на себе зобов'язання створити для національних меншин такий статус, який забезпечував би їм ефективну участь у державних справах, включаючи участь у справах, що стосуються захисту і заохочення їхньої самобутності, прийняття і виконання рішень, що мають відношення до регіонів їхнього проживання [3, с. 269–274]. Із цього пункту випливає, що будь-яка з національних меншин, яка проживає в Україні чи Угорщині, має право на створення національно-культурної автономії, а за певних умов, за згодою центральної влади, також адміністративно-територіальної автономії.

Важливим положенням, зафіксованим у Декларації, стало заснування Змішаної комісії з представників державних установ і, відповідно, національних меншин обох країн. Комісія була створена 14 травня 1992 р. та діє на підставі Положення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 11 червня 1994 р. «Про Українську частину Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин». За більш ніж 25 років роботи комісія довела свою ефективність, а її члени спромоглися вирішити низку питань стосовно забезпечення прав національних меншин обох країн, що сприяло зміцненню довіри між Україною та Угорщиною. Підписання цього документа допомогло угорцям заключити аналогічні за змістом декларації з Румунією, Словаччиною та Хорватією.

На сьогодні правовою базою співробітництва в питаннях, що стосуються угорської національної меншини, є міждержавні, міжурядові та міжвідомчі двосторонні документи, укладені Україною з Угорською Республікою, зокрема:

- Договір про основи добросусідства та співробітництва (31.05.1991 р.);
- Декларація про основні напрямки співробітництва в гуманітарній сфері (31.05.1991 р.);
- Декларація про принципи співробітництва по забезпеченню прав національних меншин (31.05.1991 р.);
- Угода між Урядом України та Урядом Угорської Республіки про співробітництво в галузі культури, освіти та науки (04.04.1995 р.);
- Угода про співробітництво у справі повернення культурних цінностей, що потрапили під час Другої світової війни та в подальші роки на територію іншої країни (04.05.1995 р.).

Таким чином, можна стверджувати, що в українсько-угорських стосунках створені всі політично-правові умови для того, щоб національні меншини обох країн відчували себе

захищеними та, з одного боку, мали тісні стосунки з материнською нацією, а з іншого – були забезпечені в країні проживання всі можливості для розвитку культурних, освітянських та національних потреб національних меншин.

Розглянемо детальніше, як забезпечені права української національної меншини в Угорщині.

Починаючи з дев'яностих років минулого століття Угорщина активно розбудовує та здійснює політику щодо національних меншин, яка відповідає найвищим європейським стандартам. В Угорщині створена потужна законодавча база щодо забезпечення прав і свобод національних та етнічних меншин. При цьому Угорщина забезпечує права національних меншин, спираючись на відповідні статті Конституції УР [3, с. 335]. Також ухвалено понад десять законів, які забезпечують права національних та етнічних меншин. Серед найважливіших – Закон LXXVII «Про права національних та етнічних меншин» (1993 р.) та поправка до нього № 62 (1994 р.), що регламентує утворення органів національного самоврядування; Закон LXXIX «Про загальну освіту» (1993 р.) та ін. Істотне значення у цій справі має й рішення Уряду про створення Відомства у справах національних та етнічних меншин, головним завданням якого є реалізація угорської державної політики в питаннях національних меншин.

Відповідно до Закону LXXVII (1993 р.), українська меншина разом з іншими має право на національну та етнічну ідентичність, право вільно підтримувати зв'язки з історичною батьківщиною та спорідненими націями, право на захист від асиміляції та ряд інших колективних й індивідуальних прав. Законом гарантовано також право української національної меншини на представництво у Державних Зборах Угорщини.

Згідно з чинним угорським законодавством національною чи етнічною меншиною вважається будь-яка народність, що проживає на території країни понад 100 років, члени якої є угорськими громадянами, мають свою мову, культуру та традиції, і яка є в меншості по відношенню до основного населення [4].

На території Угорської Республіки, за даними Відомства у справах національних та етнічних меншин в Угорщині, проживає близько двох тисяч осіб українського походження. Під час перепису 2001 року українську мову визнали рідною 4 885 чоловік, до української національності віднесли себе 5 070 осіб, 4 779 висловили свою приналежність до української культурної традиції. За даними інших організацій, зокрема, Товариства української культури в Угорщині, угорськими громадянами українського походження вважають себе шість тисяч осіб [5].

Нині в Угорщині офіційно зареєстровано й діє кілька товариств та культурно-просвітніх організацій української і русинської громад: Товариство української культури в Угорщині (ТУКУ), Державне товариство угорських русинів (ДТУР), Товариство української інтелігенції Угорщини (ТУІУ), Наукове Товариство україністики Угорщини (НТУУ), низка наукових товариств україністики та русиністики. Всі вони є громадськими організаціями.

Найавторитетнішою та дієвою організацією українців в Угорщині є ТУКУ. У 1991 році було створене Культурне товариство українців та русинів (КТУР) Угорщини як представницький орган українців. Товариство очолив колишній партійний функціонер із Закарпаття О. Русин, який емігрував в Угорщину ще в радянський період. Обраний голова української спільноти переніс свій партійний досвід на керівництво громадою, йому були притаманні диктаторський тон, командні методи керівництва. Більшість членів КТУР це не сприйняли і піднялися проти партійного диктату. На чолі демократичної більшості стала Я. Хортяні, молода вчителька угорської гімназії з Тернопільщини. Після переобрання О. Русина КТУР перетворився на демократичну громадську організацію. Автор цих рядків з гордістю згадує і свій особистий внесок ще радянського дипломата у справу становлення Товариства.

Після прийняття Закону про національні меншини (1993 р.) було створено Товариство української культури в Угорщині (ТУКУ), головою якого стала Я. Хортяні. У 1995 році Товариство поповнилося відділеннями в Сегеді та Комаромі.

Товариство української культури залишилося громадською організацією, базовою для культурно-освітньої діяльності в Угорщині. Його діяльність, у першу чергу, направлена на турботу про збереження рідної мови, культури, національних традицій, історичних пам'яток.

В Угорщині з січня 1996 року видається українською та угорською мовами часопис «Громада», який є єдиним друкованим органом української меншини. Із січня 2000 р. журнал виходить у кольоровому форматі, що робить його значно привабливішим. Українська спільнота має можливість один раз на місяць представляти свою програму на Угорському телебаченні в рамках спеціальної платформи для національних меншин «Рондо», а також Угорське радіо раз на тиждень транслює півгодинну українську програму. Крім того, із 2001 року працює власний інтернет-портал (www.ukrajinci.hu), на якому можна знайти актуальну інформацію українською та угорською мовами про життя й діяльність українських громадських організацій в Угорщині. Інформація подається з фото та відеорядом. На порталі також розміщені номери часопису «Громада», у тому числі й архіви попередніх видань.

Особлива увага приділяється видавництву української літератури в Угорщині. Для тих, хто недостатньо володіє рідною мовою (передусім стосується дітей), а також угорців, які бажають вивчити українську мову, у 1995 році було видано перший в Угорщині підручник української мови. На відзнаку 125-річчя з дня народження української поетеси Лесі Українки у 1996 році Товариство видало двомовну поетичну збірку «Сім струн», у 1999 році – двомовну збірку поезій Тараса Шевченка «Посланіє», у 2000 році – наукову працю К. Нойпауера «Слово о полку Ігоревім», у 2001 році – альбом «10 років Товариству української культури в Угорщині». Також видано збірку поезій української поетеси, яка живе в Угорщині, В. Зінченко «Мальви на рушнику». Побачила світ і підготовлена Я. Хортяні документальна праця про голодомор 1932 – 1933 років в Україні під назвою «Прихована правда», а також історичне дослідження К. Нойпауера «Показання свідка». Самоврядування українців організувало міжнародну історичну конференцію «Пам'яті невинних жертв», матеріали якої були видані друком у 2007 році.

Серед інших важливих заходів варто відзначити презентацію в лютому 2008 року першого в Угорщині українського музичного диску під назвою «До верб і тополь» (плід творчої співпраці колективу українських авторів та виконавців, які проживають в Угорщині), презентацію в червні 2014 року у Будапешті аудіо альбому «Пам'яті Тараса Шевченка», на якому поезія в перекладі на угорську мову звучить у виконанні відомих угорських акторів.

Видатною подією в житті української громади стало відкриття товариством за підтримки Посольства України в УР меморіальної дошки на честь 160-річчя виходу в Будапешті альманаху «Русалка Дністрова» – маніфесту національного відродження Західної України. Значимість цієї події полягає в тому, що це – перше друковане увічнення української культури в Угорщині. За ініціативи ТУКУ, згідно з рекомендаціями Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин, цей день визначений як День української культури в Угорщині [6, с. 23].

Товариство української культури встановило меморіальні дошки в Токаї на честь перебування в Угорщині відомого українського письменника і філософа Григорія Сковороди, на території Абатства в м. Тігонь (біля Балатона) з метою увіковічнення пам'яті дружини угорського короля Андраша Анастасії, доньки Ярослава Мудрого. 25 лютого 2003 року відкрито пам'ятну дошку на стіні відомого будапештського концертного центру «Пешті Вігадо» на честь українських музикантів, які у 20–30-их роках минулого століття виступали з концертами у Будапешті. ТУКУ були організовані міжнародні конференції: «Роль М. Грушевського у відродженні української національної свідомості», «Від «Енеїди» І. Котляревського до «Русалки Дністрової»», європейська конференція української молоді «Українська молодь на порозі ХХІ століття».

При Товаристві з 1995 р. у м. Будапешті існує недільна школа, в якій навчається близько 30 учнів. Такі самі школи діють у містах Комаромі та Сегеді. Їх фінансування здійснюється Міністерством освіти Угорщини. Щорічно на утримання цих шкіл виділяється понад 600 тисяч форинтів [7, с. 246]. У свою чергу, Україна на постійній основі сприяє у забезпеченні шкіл підручниками.

12 квітня 2000 р., відповідно до рекомендацій Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин, при ТУКУ створено за підтримки Угорської держави дослідницький Інститут україністики.

Товариством відзначаються Новий рік, Різдвяні та Великодні свята, проводяться Шевченківські вечори, вечори пам'яті трагедії на ЧАЕС, фестивалі та конкурси, художні виставки, спільні літургії українською мовою у греко-католицькій церкві в Будапешті тощо. Українською громадою за ініціативи ТУКУ була організована гуманітарна допомога потерпілим від повені жителям Закарпаття.

Всі ці та інші заходи, які проводить Товариство, знайшли підтримку в рішеннях Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин.

Товариство української інтелігенції утворено 1995 р. За словами його голови, організація налічує 120 членів. Діяльність Товариства зводиться до вимог його керівництва одержати фінансову допомогу від Угорської держави на функціонування цієї організації, яка, за неофіційними даними, фактично нараховує близько 20 чоловік.

З метою сприяння розвитку українознавства в Угорщині створено також Наукове товариство україністики Угорщини. До його діяльності залучено українські організації, а угорська влада надала товариству відповідне приміщення. Голова товариства – О. Ковач – викладач кафедри балтійської філології та східнослов'янських мов Будапештського університету ім. Л. Етваша, досвідчений спеціаліст у галузі українознавства. Засновниками товариства стали відомі україністи Угорщини та зарубіжжя, а також Львівський інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Львівський інститут народознавства НАН України, Ужгородський державний університет, письменники, науковці, діячі культури, угорські та українські підприємці.

Особливістю української діаспори в Угорщині є те, що тут діє також Державне товариство угорських русинів (ДТУР). Воно утворилося у 1993 р. й об'єднує понад тисячу русинів Угорщини, які компактно проживають у Північно-Східній частині країни. За результатами виборів до органів самоврядування національних та етнічних меншин Угорщини 12 жовтня 2014 р. ДТУР здобуло 100 депутатських мандатів, інші русинські організації – ще 59 мандатів. Державне самоврядування русинів Угорщини (ДСРУ), сформоване 28 жовтня 2014 року, очолив В. Крамаренко.

На жаль, організація не підтримує культурних, освітянських і гуманітарних зв'язків з Україною. Колишній голова ДСРУ Г. Гаттінгер підтримував тільки контакти з представниками політичного русинства Закарпаття. Саме за сприяння Г. Гаттінгера була організована перша прес-конференція так званого тимчасового уряду Підкарпатської Русі в Будапешті. ДСРУ видає свою газету «Русинський живот», має, як і українська меншина, свій ефірний час на телебаченні та радіо. Однак є великий сумнів у тому, що кошти, які угорський уряд витрачає на цю організацію, приносять користь. Мова, якою готуються ці матеріали, в Угорщині зрозуміла в кращому випадку кільком десяткам русинів.

Радикальні погляди керівництва цієї організації стосовно русинів, як про окремих від українців народ, суперечать науковим даним щодо походження та характеру культурних особливостей й етнічної належності українського населення Закарпаття, а також міжнародно-правовим документам у сфері міжнаціональних відносин, створюють додаткові проблеми для консолідації української меншини в Угорщині.

Що стосується в цілому становища української національної меншини в Угорщині, то варто відзначити, що, незважаючи на те, що тільки русини мають право, згідно з угорським законодавством, розраховувати на статус корінної нації, угорська держава визнає за українцями подібний статус також. Пов'язано це, у першу чергу, з наявністю в Україні великої за чисельністю угорської національної меншини. Угорці, надаючи місцевим українцям повні права автохтонної нації, тим самим спонукають українську владу слідувати принципу взаємності. У цьому контексті слід вказати, що українське законодавство дійсно створює всі можливості для розвитку культури, освіти, національних традицій національних меншин, у т. ч. угорської, однак реалізація цих прав пов'язана із великими фінансовими затратами, на що, на жаль, у нашої держави не завжди вистачає відповідних коштів.

Особливою подією в житті української діаспори стало те, що за результатами виборів до органів самоврядування національних меншин 18 жовтня 1998 р. в Угорщині – у містах Будапешті, Сегеді та Комаромі – було створено п'ять органів самоврядування української меншини.

Важливою історичною віхою для українців Угорщини став день **24 січня 1999 р.**, коли в Будапешті вперше за всю історію було обрано Державний орган самоврядування українців Угорщини (ДОСУУ) на чолі з Я. Хортяні, яка на той час була одночасно і головою Товариства української культури в Угорщині. Таким чином, українська меншина в Угорщині домоглася офіційного представницького органу на найвищому державному рівні. Сьогодні діє вже **16** органів місцевого українського національного самоврядування в Угорщині. Українські місцеві самоврядування працюють як осередки української меншини, об'єднують навколо себе місцевих українців, проводять культурні та освітні заходи. Крім того, Я. Хортяні на парламентських виборах **2014** року було обрано речником української національної меншини в угорському парламенті. У зв'язку з цим, відповідно до чинного законодавства, вона позбулася свого депутатського мандату Державного самоврядування українців Угорщини. **28** жовтня цього ж року головою ДОСУУ було обрано Ю. Кравченка.

Створення органів самоврядування української меншини в Угорщині має не лише юридичне, а й політичне значення – українська громада стала рівноправною з іншими національними та етнічними меншинами. Слід зазначити, що кількість громадян, які проголосували на виборах в органи самоврядування за українців, значно перевищувала численність української громади, що говорить про значний авторитет як України в Угорщині, так і української нацменшини.

Зі зміною статусу українська меншина, згідно з чинним законодавством Угорщини, одержала і належне матеріальне забезпечення. Зокрема, Державне самоврядування українців фінансується з угорського бюджету. У **1999** р. тільки на підтримку діяльності Державного органу самоврядування українців Угорщини було виділено **13** млн форинтів, у **2000** р. – **14** млн, у **2001** р. – майже **15** млн форинтів, у **2003** році – **159,7** млн форинтів, із них **100** млн форинтів було виділено на облаштування приміщення, в якому розташувалося Товариство української культури Угорщини, та Державного органу самоврядування українців Угорщини. У **2004** році на потреби української громади було надано **68,4** млн форинтів [8]. У **2017** році угорський уряд виділив українській громаді **90** млн форинтів на утримання відповідних структур, **10** млн форинтів надали на реалізацію окремих програм та **45** млн – на фінансування відпочинку **700** українських дітей із зони АТО.

З метою координації діяльності українських національних організацій на республіканському рівні постала необхідність створення централізованого органу. Для цього Державним самоврядуванням українців Угорщини було засновано Центр української культури та документації. Нова структура забезпечує культурну діяльність Державного самоврядування, організовує й координує проведення культурних заходів відповідно до річного плану.

Висновки. Досвід України та Угорщини новітньої доби щодо захисту прав національних меншин є дійсно унікальним для Європи. Подолавши накопичену за радянських часів недовіру один до одного, дві країни з допомогою переговорів, консультацій, наукових конференцій створили такі механізми співробітництва, які допомогли проблемні питання у такій делікатній сфері, як нацменшини, вирішувати спільно, не доводячи їх до конфлікту.

Повчальним є й те, що диспропорція, яка існує між угорською національною меншиною в Україні та українською в Угорщині, ніяк не вплинула на ствердження рівноправного співробітництва. Більш того, отримавши широкі права та можливості для вивчення рідної мови, культури, національних традицій, встановивши більш тісні контакти з етнічною батьківщиною, створивши свої громадські організації, українська національна меншини стала впливовим чинником зміцнення добросусідських відносин і взаєморозуміння між Україною та Угорщиною.

Ще у **1995** р. міністри закордонних справ України Г. Удовенко і Угорщини Л. Ковач направили листа Мігелю А. Маргінесу, Голові ПАРЄ, в якому писали: «Гадаємо, що українсько-угорська діяльність у сфері захисту прав національних меншин є достойним прикладом для наслідування у всій Європі, і ці зусилля, помножені на активність РЕ та інших міжнародних організацій, створюють належне підґрунтя для ефективного і найповнішого задоволення потреб національних меншин» [9, с. 111].

У цілому, якщо оцінювати ситуацію, що склалася за роки існування незалежної України навколо української національної меншини в Угорщині, можна однозначно стверджувати, що в цій сфері обидві країни досягли загально визначених позитивних результатів. І, попри ще існуючі проблеми, можна констатувати, що становище української національної меншини в Угорщині відповідає європейським вимогам.

Список використаних джерел:

1. Ткач Д. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій: Монографія / Д. Ткач. – К.: МАУП, 2004. – 480 с.
2. Декларація про принципи співробітництва між Українською Радянською Соціалістичною Республікою та Угорською Республікою по забезпеченню прав національних меншостей // Збірник чинних міжнародних договорів України. – Т. 1. – К., 2001. – С. 269–274.
3. Конституція Республіки Угорщина // Конституції нових держав Європи та Азії. – К.: Укр. прав. фундація «Право», 1996. – С. 309–339.
4. 1993. évi LXXVII. Törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól.
5. Українці Угорщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainiansinmd.wordpress.com/2014/12/25/українці-угорщини>. – Назва з екрану.
6. Про Сьоме засідання Міжурядової українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин. 17 березня 1997 р. // Архів МЗС України. Справа 800 – Д 49/і – 1997 р. – 105 с.
7. J 1397 számú. Beszámoló. A Magyar Köztársaság területén élő nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetéről. – Вр., 2003. – 489 о.
8. A Magyar Köztársaság területén élő nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetéről (2003. február-2005. február) Budapest, 2005. június [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://miris.eurac.edu/mugs2/do/blob.pdf?type=pdf&serial=1131640919000>. – Назва з екрану.
9. Лист Г. Удовенко і Л. Ковача Мігелю А. Маргінесу, Голові Парламентської Асамблеї Ради Європи. 14 квітня 1995 р. // Архів МЗС України. Справа 110, Т. 1. – 544. – 1995 р. – 151 с.

**Ткач Дмитро Іванович – доктор політичних наук, професор, проректор з міжнародних питань Університету економіки та права «КРОК».*

Стаття надійшла до редакції 09.06.2017 р.

UDC 351

Denys Fedorkin *

**STATE ADJUSTMENT OF THE ENVIRONMENTAL SAFETY:
FOREIGN EXPERIENCE**

The article conducts the analysis of the experience of European countries according to the state adjustment of environmental safety at the regional level. The adjustment of the ecological safety at the regional level has been reviewed. The positive foreign experience in this sphere has been studied and considered. The issues according to the adaptation of the state adjustment of environmental safety in Ukraine to the standards of European Union have been developed.

Keywords: the experience of European countries, state adjustment, ecological safety.

Федоркін Д. В. Державне регулювання екологічної безпеки: зарубіжний досвід.

У статті проведено аналіз досвіду європейських країн щодо державного регулювання екологічної безпеки на рівні регіону. Розглянуто регулювання екологічної безпеки на рівні регіону. Вивчено та максимально враховано позитивний зарубіжний досвід у цій сфері та розробка заходів з адаптації державного регулювання екологічної безпеки в Україні до стандартів Європейського Союзу.

Ключові слова: досвід європейських країн, державне регулювання, екологічна безпека.